

Gustaf Otto Stenbock 1658-1664
Gustaf Persson Banér 1664-1669
Augustin Leijonschöld 1670-1675
Magnus Durell 1670-1675
Fabian von Fersen 1676-1677
Göran Sperling 1677-1679
Johan Gyllenstierna 1679-1680
Rutger von Ascheberg 1680-1693

Namnen svarar för Skånes och Blekinges svenska generalguvernörer under perioderna 1658-1669 och 1676-1693. Under perioden 1670-1675 var generalguvernementet indelat i två landshövdingedömen. Leijonschöld i Malmöhus, Landskrona och Helsingborgs län och Durell i Kristianstads och Blekinges län.

Män ur erövrarmaktens översta toppskikt representerande svenskarnas Östersjöomfattande imperialism i Skåneland - ibland utrustade med nära nog diktatoriska fullmakter, med uppsåt att till varje pris kuva Skånelands danskvänliga befolkning och bringa dem till lydnad mot "Chronan Sverige".

Män som med våld, list och förslagenhet verkställde imperialismaktens försvenskingsprogram så effektivt att enbart en ringa del av Skånelands befolkning i dag har någon kännedom om sin egen historia och kulturbakgrund.

Män som arbetade för att infödda svenskar skulle bosätta sig på den skånska jorden, "vilket mycket nödigt synes vara". På så sätt kunde de skånska gårdarna förvandlas till "svensk nation", riket till icke ringa säkerhet.

Karl XI stakade ut riktlinjerna, ty han "såge helst" att "nationellt" folk bosatte sig i Skåne, så att landet blev uppfyllt av svenskar.

På grund av skåningarnas tillgivenhet för Danmark och den "vidriighet" de visade svenskarna, ansågs det att man på allt sätt borde utrota de gamla invånarna, eftersom det var bättre att äga ett öde land än ett land, fyllt av missnöjda och opålitliga människor. Efterhand skulle man uppmuntra inflyttning och befolka landet med nya invånare uppifrån riket!

Må vi i sammanhanget minnas den romerske skalden
Lucanus (39-65 E) visdomsord ur hans verk
"Pharsalia":

"Storhet störtar sig själv: den gränsen ha
gudarna dragit för en växande makt".

UR

DEN SVENSKA ÖVERKLASSEN TILLSKANSAR SIG SKÅNELANDS JORD

De bornholmska vederlagsgodsen. Exempel på kungliga donationer, gåvor, tvångsköp, revers- och växelköp, konfiskationer, lönesäkerheter m m. Generalguvernörernas jordintresse. Rütger von Aschebergs godssamlade som svenske kungens auktoriserade egendomsmäklare. "Sjättepenningen" .

Den skånska jorden blev redan från början en av de viktigaste hörnstenarna i ockupationsmaktens försvenskningspolitik. Det gällde i första hand att på olika sätt förminska den skånsk-danska adelns gods innehav. Det kunde ju ske till exempel genom köp, konfiskation eller reduktion. På arenan kom därför att uppträda en hel rad svenskar ur högadeln eller höga utländska militärer, som med eller utan ära tjänat svenska kronan i det förgångna. Godsövergångarna genom köp eller som förläningar eller gåvor och donationer började redan 1658 och kom att intensifieras efter år 1664. Metoderna som praktiserades av de jordhungliga svenskarna, skiftade allt efter vederbörandes karaktär och åstundan efter sin del av kakan. Med våra dagars mått mätt, skulle utan vidare ett stort antal av dessa "affärer" kunna anses som rent kriminella och det var de kanske även vid den tid brotten begicks. Men i detta såväl som i så många andra avseenden gällde inte vanliga rättsregler, utan i stället Karl X Gustafs intentioner då han uttalade, "- och alltså efter handen rensa den provinsen av utlänningar och henne igen med svenskt folk besätta". Det var också en av anledningarna till att den svenska kronan flitigt agerade för att till sig, det vill säga den svenska staten, förvärva de egendomar man kunde komma över, antingen på frivillig väg eller med skilda maktmedel.

Den första grundstenen i denna politik kom till praktisk tillämpning redan kort tid efter fredsslutet i Roskilde. Det skedde i form av ett brev den 15 april 1658, som förnyades den 15 maj samma år. Skrivelsen skickades till alla skånsk-danska herremän, som ägde gods i de erövrade östansundska provinserna. De kallades nu till Malmö för att avlägga hyllningsed för den svenske kungen. Skrivelsen var utsänd av de tre svenska kommissarierna, generalguvernör Gustav Otto Stenbock, Corfitz Ulfeld som nu var svensk greve av Sölvesborg, och friherre Erik Sparre, som ställföreträdare för Johan Gyllenstierna, som var sjuk. Av inställelseordern

framgick även, att det var en nödvändighet att de med sitt gods gav sig under den svenska kronan med edlig förpliktelse.

Enbart ett fåtal hörsammade kallelsen och de som kom visade sig inte särskilt villiga till någon närmare förbindelse med Sverige. Herremännen föreslog i stället en lösning i form av den fria ställning Katalonien intog gentemot Spanien, som ett förslag för Skånes framtida ställning till de nya makthavarna.

Palle Urne till Gyllebo var en av dem som vägrade inställa sig för den svenska överheten och gav som förklaring följande skriftliga svar till kommissionen:

"Edle Velbaarne Herrer,

Eftersom Ieg underskreffne haffver bekommet deris missive till dend 15.May førstkommendis mig fuldkommeligh erklere anlangende H. K. M:t aff Suerrig att hylde och da till de gode herrer min Eede att aflegge, da er derpaa min korte Suar saaledes, att ieg endnu er udi min Herre och Konges tieniste aff Danemark och Norge, hvorføre ieg forarsagis ved den Eede och pligt, ieg H. K. M:t hafver soret, framdelis att forblifve och saalenge icke hylding eller Eede till nogen anden herre eller potentat kan afflegge; hvilket ieg de gode Herrer saa venlig till giensvar paa deris skriffuelse vill forstendige och befaller dem under den Høyestes protection till ald velgaaende forbliffuendes de gode herrers

Haffn. 7. May A:o 1658

Palle Urne
egen hand"

Som vi erfarit av det föregående beslutade sig Karl X Gustav att införliva hela Danmark i det svenska livsrummet. Därmed sattes Roskildefördraget ur kraft och nu såg svenskarna en möjlighet att tillskansa sig de skånska godsens. Kungen menade, att eftersom den skånska adeln ej kunde vinnas för Sverige, borde den antingen tvingas att utvandra eller deporteras till Ingermanland. En annan möjlighet som öppnade sig för erövraren var konfiskation av de gods, vars ägare vägrat trohetsed till svenske kungen. Dessa betraktades nu som landsförrädare och fiender, och med en gång syntes den skånska jordfrågan få sin lösning. Enbart ett tiotal adelsmän hade avlagt den föreskrivna eden, resten, ungefär 2/3 av hela godsbeståndet, konfiskerades till svenska staten. Palle Urnes och alla de andras ägodelar kunde nu med kriget som täckmantel doneras och förlänas till svenske kungens "hökar" ur den svenska högadeln och militärkastan. Kungen underströk sin mening genom uttalandet: "Nu bästa tid att bringa Skåne till conformitet med Sverige, att icke hava statum in statu".

Kungens "oäkta" son - Carl Gustaf Carlsson fick genast sin försörjning tryggad, då han den 6 oktober 1659 som gåva erhöll de båda godsens Börringe och Lindholmen. Inte nog med själva gåvan, utan han fick den fritt från alla avgifter med undantag för mantalspengarna och därtill patronatsätt över tolv av de kringliggande kyrkorna. Av jordeboken 1673 framgår, att Carlsson var ägare till

408 1/2 krono- och skattehemman, 171 gadehus och 18 torp. Börringe kloster var omtalat som nunnekloster av benediktinerorden redan på Valdemar II:s tid (1202-1241). Lindholmen låg vid den här tiden i ruiner, men är känt sedan medeltiden som kungsgård, med slott och befästningar och som den plats där kung Albrekt av Mecklenburg och hans son Erik hölls fångna under 1390-talet.

Nu hör det ju till saken att vi genom den svenska historiesammansvärjningen invaggats i den föreställningen, att svenskarna dikterade fredsvillkoren. Ingenting kan vara mera felaktigt, vilket för övrigt torde ha framgått tidigare. Även vad det gällde den konfiskerade skånska jorden fick svenskarna, vid fredsslutet i Köpenhamn den 27 maj 1660, slå till reträtt inför de danska kraven, att den konfiskerade egendomen skulle återgå till sina forna ägare. Därmed gick även denna dröm i stöpet. Den svenska regeringen hamnade nu i ett verkligt besvärligt läge. De konfiskerade Skånegodsens hade ju redan bortgivits till svenska stormän och utländska militärer i den svenska krigsmakten, som gåvor eller som ersättningar för "försträckningar" eller löner. Någon ersättning för de storslagna gåvorna fanns ju ej att få, såvida man inte kunde börja krig någon annanstans.

Kanske kunde man lösa det hela genom att även i fortsättningen uppmuntra svenska privatköp eller genom lämpliga restriktioner mot de ursprungliga ägarna. I fortsättningen skall lämnas en översikt om ansträngningarna att försvenska den skånska jorden och därigenom även visa, att svenskarna lyckades tillskansa sig merparten. Inom den ramen intar de så kallade Bornholmska vederlagsgodsens en central ställning.

För att än en gång återgå till Köpenhamnsfreden i maj 1660 var det ju så, att svenskarna där fick avstå de nyligen erövrade danska landsdelarna Trondhjems län i Norge och Bornholm. Befolkningen på Bornholm tillsammans med skånska och blekingska friskyttar hade formligen massakrerat den svenska besättningen på ön, under Karl X Gustavs andra krig mot Danmark. Bornholm rensades således eftertryckligt från ockupationsmaktens knektar. I följd av bland annat detta förhållande skulle Bornholm återgå till Danmark. Under fredsförhandlingarna krävde svenskarna ersättning för att återlämna den två år tidigare erövrade ön. Således ersättning för något som icke varit deras och icke hade något med Sverige att göra! Under sommarförhandlingarna i Stockholm 1660 mellan det danska ombudet Hannibal Sehested och den svenska rådsregeringen enades man slutligen om, att Danmark i ersättning skulle lämna frälsegods i Skåne till ett värde av 8 500 tunnor hart korn. Genom en särskild traktat av den 5 maj 1661 avträddes härigenom följande gods, som den danska regeringen då löst från de ursprungliga ägarna:

Rikshovmästaren Joachim Gersdorf bidrog med de flesta nämligen: Tunbyholm, Smedstorp, Ingelstad, Billesholm, Lillö, Onslunda Ladegård, Uddeup, Legeved och Hörby gård i Blekinge.

Axel Sehested fick avstå Flyinge och Månstorp. Riksamiralen Ove Giedde fick lämna från sig Tomarp, Dragsholm, Lövestad, Gyllebo och S:t Olof, medan

Henrik Thott fick avstå Gladsax och Svabesholm och slutligen Henrik Lindenov lämnade Wällsjö. Till de sålunda avträdde sätesgårdarna hörde dessutom inte mindre än 917 hemman.

Som en skänk från ovan fick den svenska kronan nu åtminstone något av den skånska jorden, att utdelas till sina förtjänta söner. Redan kort tid efter övergången föreslog riksskattmästaren Gustav Bonde i den svenska rådsregeringen, att vederlagsgodsen skulle fördelas mellan riksråden som förlänningar på deras löner! Underlaget för beslutet härom den 4 juli 1661 var, att godsen därigenom skulle bli "konserverade hos kronan". På så sätt donerades och förlänades alla de omtalade godsen inom en relativt kort tidrymd med ett par undantag, vilka utgjordes av Flyinge, som tillsammans med kronogodset Dalby reserverades för stallstaten samt Tomarp och Dragsholm, vilka redan före förläningsbeslutet förpantats till generalguvernementets bokhållare Niclas Jonsson Cronacker.

Helt naturligt agerade förmyndarregeringen med glädje i den här frågan, när man åt sig själv kunde bevilja sådana utomordentliga säkerheter för sina löner. Genom detta kunde också dessa storherrar tillskansa sig godsens avkastning och räntor, oaktat hela arrangemanget stod i strid med de intressen kronan borde ha lagt på godsräntorna som underhållsmedel för den svenska militären i Skåne, eller som inkomster för generalguvernementets stat. Några år senare skulle man också stå inför det faktum, att orsaken till att de erövrade provinserna inte kunde bära sig själv var att söka i de så lättvindigt bortdonerade och förpantade godsen.

Från denna första början och några decennier fram i tiden skulle de mest otroliga affärer komma att hända, inte bara med avseende på kampen om de stora godsen, utan också när det gällde krono- och skatteböndernas jordbitar. Varje förvärvshungrande svensk höll sig till sitt särskilda stånd. Metoderna var i grunden lika och grundade sig lika ofta på rent maktspråk i ockuperat land. Det var inte bara bönder, folk utan jord, friskyttar eller motståndsmän som flydde över till fristaden på Själland, utan också ägarna till godsen då de inte ville underkasta sig den svenska kungadiktaturen.

Som vi skall finna av det följande, präglades de allra första åren efter Roskildefördraget av ett stort antal jordövergångar på svenska händer. Det är helt omöjligt att här ge en uttömmande skildring av varje överlåtelse, men för att i någon mån visa vad som skedde kommer ändå ett antal gårdar att redovisas rent översiktsvis i det följande.

Låt oss börja med Palle Urnes och Ove Gieddes gamla gård i Tommarp - ett av de Bornholmska vederlagsgodsen, beläget i den del av Skåne där ärkebiskop Eskil på egen bekostnad år 1155 stiftade ett kanikkloster av premonstratenserorden och dessutom försåg det med betydande jordegendom.

Under andra kriget mot Danmark konfiskerades godset till svenska staten och överlämnades 1660 till Karl X Gustavs gunstling, den baltiske greven och

diplomaten Kristofer Karl von Schlip'penbach, vilken samtidigt även erhöll Dragsholm, som också hamnat under konfiskation. Redan före det beryktade regeringsbeslutet den 4 juli 1661 fick emellertid von Schlip'penbach lämna från sig de båda egendomarna. På generalguvernementets kansli satt bokhållaren Niklas Jonsson Cronacker och ville ha sin del av kakan. Han hade nämligen inestående lön som den svenska staten inte mäktade betala kontant och dessutom hade han lämnat personliga "försträckningar" till Karl X Gustav. Med det som påtryckningsmedel, "förpaktades" båda egendomarna till Cronacker den 21 maj 1661. Några år senare eller 1670 överlämnades de båda godsena till generalguvernören Gustaf Banér, som avräkning på hans inestående riksrådslön.

Ove Thotts Herrestad överlämnades till greve Johan Gyllenstierna efter konfiskation 1660. Efter fredslutet tvingades svenskarna återlämna godset till Thott, som 1664 sålde det till grevinnan Ebba Brahe och från henne gick det till svenske fältmarskalken Otto Vilhelm von Königsmarck.

Även ett annat av vederlagsgodsena, nämligen Lövestad konfiskerades och efter det greve Christer Bondes arvingar först fått det 1660, "skänktes" godset som livstidsförläning till översten Johan Pringel den 27 februari 1663, som pant för en fordran på svenska staten om 3 500 riksdaler.

Över Hovdala i Västra Götaland föll också konfiskationens bannstråle, men även detta gods tvingades svenskarna återlämna trots de 1660 givit det till assessorn Pehr Sparre Larsson. 1665 löste jylländaren Jens Mikkelsen till sig egendomen av Kristoffer Giedde och Lave Bille. Mikkelsen, - en man med svenskt sinnelag fick för sin svenskhet adlig frihet med namnet Ehrenborg. Han var en svenskarnas kunskapare under skånska kriget och fick för det köpa sig fri flera gånger från friskyttarnas anslag. Då ingen bot fanns för Ehrenborgs nit att gå ockupationsmaktens ärenden intogs Hovdala av ett friskyttförband i augusti månad 1678. Slottherren själv, sägs det, lyckades dock rymma fältet och sätta sig i säkerhet hos svenskarna.

En annan av Gieddes gårdar nämligen Maglö tillföll efter konfiskation assessor Nils Nilsson 1660. Även denna gård fick återlämnas till Kristoffer Giedde, som 1663 sålde den till sin svåger Kristoffer Valkendorf. 1709 gick även denna gård över i svensk ägo, då änkan till Jörgen Valkendorf ingick äktenskap med en svensk. Därmed var den gamla Valkendorfsläktens roll i Skåne slut.

Gyllebo på Österlen har nämnts förut, som ett av vederlagsgodsena. Även detta gods konfiskerades och lämnades till Fabian Berendts och efter en kort tid till assistentrådet Ehrenberg 1660. Påföljande år den 18 mars fick en av svenska arméns lejda hejdukar, generallöjtnant von Bülow godset som pant för sina fordringar på den svenska kronan.

Den från polska fälttåget bekante fältmarskalken Arvid Wittenberg fick 1660 Axel Urups Belteberga efter konfiskation. Godset återgick senare till Urups syster

Anne Beck, som 1668 sålde det till generalguvernören i Göteborg greve Per Sparre.

Niels Krabbes gods Skillinge, Heckeberga, Rydsjöholm och Össjö råkade också i farozonen 1660. Skillinge och Össjö gick då över till Gustav Persson Banér, som emellertid fick lämna från sig sin lättfångna vinst efter fredsslutet. Skillinge återgick till Niels Krabbe och till dennes maka Lisbeth Krabbe vid makens död. Hon gifte sedermera om sig med Herluv Trolle till Snedinge i Danmark, vilken 1669 sålde godset till landshövdingen Augustin Leijonsköld. Össjös ägarlängd blev densamma via Lisbeth Krabbe och Herluv Trolle till Leijonsköld genom köp 1669. Rydsjöholm gick efter konfiskationen över till svenske översten Johan Hård. Så småningom gick även denna gård över till godssamlaren Leijonsköld, liksom Markie gård. Denna gård ägdes av Ove Thott, död 1666. Då hans änka Margrete Rantsov gick i konkurs tillskansade sig Leijonsköld gården för en billig penning, genom lösen av utelöpande skuldsedlar och växlar.

Corfitz Trolle var före krigen ägare till Skarhult men strax efter Köpenhamnsfreden 1660 sålde Trolle till Pontus de la Gardie, härtill nödd och tvungen.

Eriksholm, eller som det nu heter Trolleholm, var vid krigets början 1658 tillhörigt Tage Thott, vilken också var ägare till Skabersjö, Verpinge, Barsebäck, Ullstorp, Herrestad och Bjersjöholm samt till dessa gårdar hörande 300-400 bondejordbruk. Eriksholm, som plundrades av svenskarna under "Horns krig", köptes av Ebba Brahe 1660. Den 24 april 1678 lämnades det till svensk-tyske generalmajoren von Buchwald, som erkänsla för hans insatser för Skånes underkuvande.

Riksamiralen Niels Juel erhöll Bosarp genom sitt äktenskap med Margareta Ulfeld, men 1660 konfiskerades även denna gård och överlämnades till greven och riksamiralen Carl Gustaf Wrangel. Efter fredsslutet återgick Bosarp till Niels Juel, som 1665 sålde sin egendom till greve Ludvig Weirich Lejonhufvud.

Efter konfiskation under krigen 1658-1660 kom Marsvinsholm i greve Gustaf Otto Stenbocks händer 1660. Efter fredsslutet återgick godset till Christian Urne, för att den 24 april 1678 överlämnas till förenämnde generalmajoren von Buchwald. Beträffande övergången till denne hänvisas till kommande notiser om konfiskationerna av de Thottska godsens under skånska kriget.

De båda godsens Röggle och Kassegård kom i greven och generalguvernören Gustaf Otto Stenbocks händer 1663 genom köp från Jacob Grubbe. Kassegård hade redan 1660 kommit i Gustaf Posses händer efter konfiskation.

Henrik Thotts Gladsax, ännu ett av de Bornholmska vederlagsgodsens, överlämnades efter konfiskationen 1660 till den från Karl X Gustavs excesser i Warszawa bekante Matthias Biörnklou. 1662 överlämnades godset med underlydande hemman och möllor till riksmarsken Åke Axelssons två döttrar,

Barbro, änka efter amiralen Klas Bjelkenstjerna och Beate, gift Sparre. Systrarna hade nämligen fordringar på det livländska godset Takelfehr och som ersättning av svenska staten fick de i stället Gladsax.

Svenske sekreteraren Taubenfeldt skulle också ha sin del av den skånska jorden och det gick 1660 ut över Kaj Lykkes och Öllegaard Gyldensterns Ljungby gård, numera Trolle-Ljungby. 1663 övergick godset till ambassadören Petter Julius Coyet genom köp.

Övedskloster konfiskerades och överlämnades 1660 till generalen, greve Kristoffer von Dohna. Efter fredsslutet restituerades godset till sin förre ägare Henrik Lindenov, vilken i december 1666 tvingades sälja såväl Övedskloster som sin andra egendom Svansö till greve Karl Moritz Lejonhufvud till Tjolöholm i Halland. Övedskloster hade redan då månghundraåriga anor, grundat som kanikkloster till premonstratenserorden redan på 1100-talet och betecknades som ett särdeles rikt kloster. I en panthandling från 1563 till Ingeborg Bille uppräknas inte mindre än 113 gårdar. Genom återlämnandet till Lindenov hamnade den svenska rådsregeringen i ett utsatt läge då man lovat von Dohna denna gård. På olika sätt försökte rådet ordna så att von Dohna skulle kunna få "några skånska gods" som ersättning för Övedskloster för att han inte skulle lämna sin svenska tjänst!

Henrik Lindenov var också ägare till Wällsjö, ett av de omtalade vederlagsgodsen som inledningsvis konfiskerades under 1658-1660 års krig. Det gavs först åt generallöjtnanten Nils Båth 1660 för att den 13 mars 1663 överlämnas till överjägmästaren Stoislof som ersättning för inestående lön.

Karl X Gustavs diplomat, den baltiske greven Kristofer Karl von Schlip'penbach, skulle helt naturligt ha sin del av rovet i de nyerövrade landskapen. Inte bara för att han gjorde den svenska kungadiktaturen stora tjänster, utan som extra påtryckningsmedel, kunde han hänvisa till en fordran om 70000 riksdaler, som han kontant lånat till den svenske kungen. För detta fick han den 10 november 1660 såväl Torups som Bosjöklosters stora gods. Påföljande år 1661 fick hans arvingar dessutom Herrevadskloster, som pant för annan "försträckning" till svenska kronan. von Schlip'penbachs arvingar fick senare kungligt samtycke att transportera sina fordringar avseende Torup och Herrevadskloster till Bremens generalguvernör greve Hans Christian von Königsmark.

Torup, Bosjökloster och Herrevadskloster hade innehafts av i annat sammanhang bekante Corfitz Ulfeld. Efter Ulfelds flykt ur Sverige 1660, beslagtogs godsen och "donerades" av nämnda anledning till von Schlip'penbach, vilken, förutom sina fordringar, även skulle ha ersättning för de restituerade godsen Tommarp och Dragsholm, som svenskarna tvingades återlämna till sina ägare. Ulfeldt förvärvade Torup 1658 av dess förre innehavare Joachim Beck. Det då mer än 400-åriga herresätet prydde Ulfeldt upp med stora konstskatter, bland annat gyllenläderstapeter vävda i Danmark under 1500-talet av inkallade holländska

mästare. Bytet kom Ulfeldt över under sina många raider i det härtagna Danmark under Karl X Gustavs beskydd.

Torup kom under 1680-talet att övergå till en annan svensk-baltisk godssamlare nämligen dåvarande generalguvernören Rutger von Ascheberg, som pant för hans fordringar mot svenska kronan.

Bosjökloster var då känt sedan 1100-talet som nunnekloster under benediktinerorden, stiftat av en skånsk herreman med namnet Thor, som anses ha tillhört den gamla Thottsläkten.

Herrevadskloster var ett märkligt och ansett cistercienser- eller bernhardinerkloster helgat åt jungfru Maria vid ärkebiskop Eskils invigning 1150. Under de första ockupationsåren härskade här som inspektor den i senare sammanhang brutale och beryktade bondeplågaren Sven Erlandsson, vilken om de skånska bönderna uttalade, att de var "skälmar och tjuvar" och att de skulle "utrotas ur landet" och även med andra ord, "det är bättre med ett öde land, än med ett som är fullt med skälmar och förrädare"! Av uttalandet att döma en man i Karl XI:s anda, - en svensk som starkt bidrog till allmänhetens förgiftade inställning till allt svenskt vid den här tiden, - en bland många, många andra.

Alnarp, ett av Lunds domkapitels gods, indrogs till kronan och överlämnades 1661 till riksmarskalken greve Gabriel Oxenstjerna. Den 3 april 1679 gick godset i annan svensk hand då majoren Henning Olsen Ankargrip fick den gamla sätesgården jämte en del hemman, som pant för gjord "försträckning" till svenska kronan, allt enligt brev till Ankargrip från svenske kungen.

Det gamla dansk-skånska kronogodset Hjemshult, som vid fredsslutet 1660 övergick i svenskt kronogods överlämnades 1661 till en överste Schönleben, på grund av ett kungligt löfte om 400 dalers årlig inkomst. Förvärvet skulle bestå till dess regeringen lyckats anskaffa annat likvärdigt gods i Sverige. 1671 fick Schönleben ytterligare tre gårdar i Allerums socken och 1673 även gårdar i Viken, Höganäs och Råå och dessutom Hjemshult som ämbetsboning. Även Hammars gård vid Kristianstad överlämnades 1661 som ersättning för lön till en förtjänt man i den svenska ockupationsmakten nämligen överste Borneman. Detta kunde, liksom i det föregående exemplet, ske på grund av Hammars gårds karaktär av dansk-skånskt och senare svenskt kronogods.

Sekreteraren Taubenfeldt kom ju, som vi har sett i det föregående, att få disponera Ljungby gård 1660, men för att Taubenfeldt för framtiden skulle få något mera bestående erhöll han 1661 adelsrättigheter på de kronogårdar han "fått" av Karl X Gustav i Saxtorps socken och upprättade där den nya herregården Tågerup, - och så blev också han försörjd!

Så kommer vi då åter till den i skånska sammanhang så beryktade greven, riksrådet, riksamiralen och riksmarsken Carl Gustaf Wrangel, en praktlysten, slösaktig, fåfång och ekonomiskt oansvarig "herreman". Från sina höga positioner

bevakade han med sitt ha-galna maner den skånska godsfronten, där nu alla av det dåtida samhällets stora, tog för sig utan hämningar.

Den 24 juni 1660 fick Wrangel lämna från sig de restituerade godsens Bosarp i Skåne och Ralswik på Rügen. Han såg sig genast om efter ersättning, men på grund av meningsskiljaktigheter i det svenska riksrådet skulle det dröja ända till 1662 innan han fick vad han ville ha. Wrangel var lovad det livländska godset Rappin, som innehades av Per Brahes syster lantgrevinnan av Hessen. Då Rappin inte kunde bli ledigt fick Wrangel i stället Lillö 1662, med löfte att besitta godset till dess Rappin blev ledigt. Genom "donationen" till Wrangel bröts isen vad det gällde att använda de Bornholmska vederlagsgodsens, vilka därefter, i likhet med kronogodsens, kunde bortgivas till sådana som Wrangel och hans gelikar. Att det kunde gå väl för det fåtal skånska adelsmän som avlade trohetsed till svenske kungen 1658 visar exemplet Christian Barnekow, som för sin ed och för att han ställde upp som vicepresident i hovrätten i Jönköping erhöll Lillö som förläning då Wrangel lämnade godset 1664. Efter Christians död 1666 övergick förläningen till sonen Kjeld Kristoffer Barnekow.

Ytterligare tre av de Bornholmska vederlagsgodsens tillföll Wrangel den 9 augusti 1662, nämligen Tunbyholm, Smedstorp och Onslunda, tillsammans med 162 1/2 hemman. Alltsammans som förläning för inestående lön och dessutom Lillö!

Samma dag som Wrangel erhöll sina storslagna "gåvor" fick en annan svensk, nämligen riksjägmästaren Axel Sparre, både Svabesholm och Esperöd, i allt 52 hemman som förläning för hans årliga lön.

Ett par månader innan eller närmare bestämt den 18 juni 1662 erhöll en annan skånsk "anpassling" nämligen Ebbe Ulfeld de tre vederlagsgodsens Uddarp, Legeved och Hörby, det sistnämnda i Blekinge. Senare kom Hörby att övergå till en ryttmästare Rappholtz i ockupationsarmén.

1663 bortförlänades ännu ett av vederlagsgodsens, nämligen den uråldriga sätesgården Ingelstad, som den 29 augusti tillföll den lokale ämbetsmannen överstelöjtnant Krister Karlsson Lillienberg, - en i det skånska landskapet illa beryktad bondeplågare. Den gamla sätesgården skulle nu bli ämbetsbostad åt denne, till det skånska hatiske man. Denna gamla sätesgård sätter hävderna i förbindelse med kung Ingel, son till kung Frode Fredegod i Lejre, som levde och verkade på 600-talet. En rad av dansk-skånska adelsmän har under tidernas lopp varit ägare till gården. Från Peder Gøje 1401 finner man namnen Banner, Laxmand, Drefeldt, Lindenow, Bylow, Skeel fram till Gersdorf, som 1660 tvingades sälja egendomen till Fredrik III, för att denne med olika vederlagsgods skulle kunna lösa till sig Danmarks egen ö Bornholm av den svenske ockupanten.

Vi har i godssammanhang förut berört svenske generalguvernören Gustaf Otto Stenbock. Vi har all anledning att på nytt ägna oss åt hans förvärv. Först i sammanhang med ett av vederlagsgodsens nämligen Gersdorffs Billesholm, som han innehade med panträtt från 1663 till 1665. Därefter gick detta gods över som

ny pant för fordringar till greve Pontus de la Gardie 1670. Samma år övergick Billesholm till den av svenskarna adlade borgmästaren Bent Philcrona i Helsingborg, som pant för stadens fordringar mot kronan.

1663 lyckades Stenbock köpa Wegeholms gods, sedan dess ägare Iver Mogensen Krabbe avlidit året innan. Här fann Stenbock utmärkta möjligheter att utnyttja sin position och göra svindlande affärer. Krabbe hade på sin tid startat ett stenkolsverk, som dock kom i sådana ekonomiska svårigheter att Krabbes arvingar avsåg sig både arv och skulder. Kreditorerna stämde till möte i Engelholm den 12 januari 1663. Här uppträdde då generalguvernören, genom advokatfiskalen Johan Palm, med en hel rad inlösta gäldbevis i allt en fordran på 10588 1/2 riksdaler. Stenbocks avsikt var att för en billig penning bli egen skånsk godsägare och lyckades delvis. Hans planer kom närmare ett förverkligande påföljande år, då han lyckats förvärva ännu ett antal skuldepapper ur Krabbes konkursbo. Exemplet kan sägas vara typiskt för hur svenska ämbetsmän gick till väga, antingen för att få bort tidigare ägare eller för att på mest förmånliga sätt få till stånd ett "köp". Men denne svensk var inte heller välkommen till sina nya domäner. Hans inspektor klagade nämligen högljutt, att de underlydande bönderna var uppstudsiga och att de varken ville arbeta eller köra för herrskapet.

Då Stenbock ville göra sitt billigt förvärvade gods lämpligt hans ställning lät han under åren 1663-1684 bygga upp Wegeholms slott. Hade han nu förvärvat godset billigt skulle han naturligtvis även bygga billigt. Materialet fann han i kyrkkullen till den så många gånger skövlade medeltidsstaden Luntertun. Här fortsatte Stenbock landsmännens tidigare skövlingar av den gamla staden i det han gratis roffade åt sig de gamla tegelruinerna. Någon tanke på friden i de gamla gravarna ödslades antagligen inte av denne plundringsman.

1663 var sannolikt ett verksamt år för godsköpare Stenbock, ty då förvärvade han även Spanderup med samma tvivelaktiga metoder. I korthet var det så att Jens Mikkelsen innehade panträtt i gården och denna pant lyckades Stenbock lösa till sig för 3 986 1/2 riksdaler, men det var bara en bit på vägen. Spanderup hade förut ägts av bröderna Frans, Patrik, Kristian och Falk Dumbart. De båda förstnämnda sålde sina andelar till Stenbock och så var han ännu en bit på väg och slutligen lyckades Stenbock 1666 att köpa Kristians och Falks återstående delar för 2 452 riksdaler.

Eftersom Stenbock förut innehade både Rögle och Kassegård hade han så snabbt som fram till 1666 tillägnat sig hela trakten söder om Engelholm. Man kan fråga sig om han fick någon tid över att sköta sitt ämbete som generalguvernör, - eller kanske var godsförvärven hans ämbete och att han därför icke fick någon tid över att ta sig an det bestialiska folkförtrycket i Skåneland under dessa tidiga ockupationsår.

Om Stenbock bör ytterligare nämnas, att han vid den här tiden redan innehade Månstorp, som han den 20 september 1661 fått i utbyte mot det honom förut tilldelade Frosta härad! Till det kan sägas, att han förut även förvärvat såväl

Vapnö som Morups gods i Halland, - allt i kraft av sitt ämbete och att han var en betrodd svensk i främmande våldtaget land!

Då fru Karen Lykke till Åkarp avled 1665 lyckades en annan svensk "anpassling" under svensk frihet, nämligen danske doktorn Kristian Foss bli ensam ägare till godset. Ytterligare några år framåt i tiden gick Åkarp över till en annan svensk generalguvernör, lika jordhungrig som Stenbock, nämligen Rutger von Aschenberg. 1682 löste nämligen von Aschenberg till sig utelöpande skuldebrev på känt generalguvernörsmanér och kom på så sätt över Åkarp för 6785 daler specie.

Nordskåne var vid den här tiden ett lämpligt område för bildandet av nya sätesgårdar åt makthavarna. Som tack för alla sina uppostringar och som tröst på sin ålderdom i det härtagna Skåneland, fick överstelöjtnanten Erik Axelsson Hillebard sätesgårdsfrihet på ett och ett halvt hemman i Denningarum 1668. Dessutom erhöll han ugedagsfrihet på fyra och ett halvt hemman och därtill två hemman i Osby. Detta passade bra till de aderton och en halv gårdar han på olika sätt tillskansat sig i Villands härad. Med stor energi och med god näsa för särskilda metoder höll denne man på att "köpa" upp bondejordbruk i de här trakterna allt från 1661 till 1675. - "Köpa" vid den här tiden av utfattiga och skuldsatta bönder var ingen konst. Kunde man inte betala sina utskylder eller skatter fanns det alltid någon svensk tillhands, som välvilligt ställde upp och övertog egendomen genom inlösen av utelöpande skuldsedlar, - gäldenärens talan fördes av ingen.

1670 året efter det generalguvernören Gustaf Persson Banér lämnat sitt ämbete erhöll han kronogodset Hagelöse Ladegård i Skytts härad, som del av innestående lönefordringar på svenska kronan.

Majoren Krusbjörn erhöll Gualöv i Villands härad 1673 och ett par år senare kom han även över Årups gård genom giftermål med en av gårdens döttrar.

Då det nya kriget började 1675 tog svenskarna det till intäkt för att fredsbestämmelserna 1658 och 1660 därmed var ur kraft. Vad som kunde konfiskeras kom nu att beslagtas och överlämnas till ockupationsmaktens lakejer. Ursäkten var det nya kriget och där bakom jordens fortsatta försvenskning, samt misstänksamheten mot det skånska folket och de skånska jordägarna. Det framgår också med önskvärd tydlighet genom rikskanslern Knut Kurcks yttrande i rådet 1672: "Man behöver intet göra dem alltför stor ära, ty ju större karl han varit i Danmark, ju mera ont har han gjort Sverige".

Vi har sett att generalguvernören Gustaf Persson Banér förenade sitt ämbete med att från sin position ta över lämpliga godsobjekt. Ett sådant fann han i godset Gärsnäs. Biskop Winstrup i Lund kom emellertid före och köpte godset av fru Kristine Rantsovs arvingar 1666. Emellertid kunde inte Winstrup få fram köpeskillingen och ännu vid skånska krigets början var egendomen obetald. I kraft av konfiskationsbesluten beslagtogs Karl XI arvingarnas fordran på Winstrup

och överlät den till Banér! Denne försökte därefter lösa ut Winstrup, men trots process ledde det inte till önskat resultat. Banér lyckades emellertid bättre med Kronovall men däremot gick det sämre med förvärvet av Högestad. Köpet gjordes upp 1669, men Banér frändömdes köpet genom process sedan det visat sig att han inte kunde betala.

Ett annat belysande exempel på hur en jordövergång kunde ske under början av skånska kriget utgör förvärvet av Fulltofta. Det började redan 1668, genom att danske diplomaten Just Hög sålde Fulltofta för Jörgen Krabbes räkning till kamreren i generalguvernementet Niklas Jonsson Cronacker. Cronacker kunde emellertid inte, liksom en del andra svenskar, prestera köpeskillingen. Det drog ut på tiden och så kom kriget emellan som en befrielse för gäldenären. Krabbes fordran på Cronacker konfiskerades av svenska staten och överlämnades till Cronacker! Det var emellertid bara halva köpeskillingen. Den andra halvan betalade Cronacker med en, som det skulle visa sig, helt värdelös växel! Trots detta blev nu Cronacker ensam ägare till Fulltofta utan att ha betalat ett enda öre. Krabbe, som snart insåg att växeln var värdelös, ville ha återgång men fick nej av kamreren. Det hela slutade i process, men inte heller där fick Krabbe någon rättelse. I domen talas det i stället om att Krabbe avsåg att beröva Cronacker Fulltofta! Processen skulle i sinom tid få än värre följder för Krabbe, den blev helt enkelt inledningen till hans undergång och arkebusering på Stortorget i Malmö! Det kunde vara livsfarligt att stöta sig med de svenska makthavarna och det insåg inte Krabbe förrän det var för sent.

Jörgen Krabbes änka Jytta Thott kom senare att av Krabbes släkt i Danmark bli avkrävd summan av den värdelösa växeln 29 000 riksdaler. För att klara detta tvingades hon sälja såväl jord som lösöre! Vi noterar därför, att Jytta Thott fick betala Cronackers manipulationer och att han fick andra halvan av svenska staten, som tack för sina bravader på skånsk jord.

Året före kriget, således 1674, erhöll generalmajoren Bartold de Mortaigne den 18 november kronogodset Säby ladegård eller Säbyholm utanför Landskrona, som del av lönefordringar. Samma år erhöll dessutom de Mortaigne Borrby sätesgård, som en ren "gåva" utan några som helst krav eller betingelser!

Ett bland flera av Thottarnas gods, som konfiskerades under kriget var Skabersjö. Lille julafton 1676 erhöll generallöjtnanten baron Hans von Fersen godset, som gåva av svenske kungen. I sanning en verkligt gentil julklapp det stora godset på Söderslätt. Men säg den lycka som varar beständigt, vid fredsslutet 1679 tvingades kungen ta tillbaka gåvan och återlämna den till rätte ägaren Ove Thott.

Omkring 1170 stiftades i Vä ett premonstratenserkloster, som stadfästes av ärkebiskop Eskil. Omkring eller strax efter 1213 flyttades det till Bäckaskog. Längre fram i tiden lämnades Bäckaskog som kunglig donation av Fredrik II 1583 till Henrik Ramel och vid tiden för skånska kriget innehades det av hans ättling Ove Ramel. Då denne betecknades som landsförrädare då han begivit sig till Danmark konfiskerades godset till svenska staten 1677. Samma år den 2 juni

överlämnades den Ramelska egendomen till fältmarskalken Conrad Mardefeldt som "gåva", - och så hade det plötsligt blivit ännu en svensk godsägare i Skåne. 1684 indrogs godset till kronan som reduktionsgods.

Av fruktan för sitt liv övergav således Ramel Bäckaskog, men inte bara detta gods utan också Ugerup. Även detta gods konfiskerades och överlämnades likaledes den 2 juni 1677, som en skänk från ovan till förut omtalade Mardefeldt. Efter fredsslutet övergick detta gods till förut omtalade Christian Barnekow genom köp 1679.

Holger Thotts egendom Sövde blev också konfiskerad 1677. Den 13 december samma år överlämnades godset som "gåva" till den verkliga intrigören, landshövdingen Göran Sperling. Bakom det hela finns, liksom i så många andra fall, en historia som speglar den tidens svenskmananda. Det förhöll sig nämligen så, att den skånska adel, som vägrat trohetsed till Karl XI, skulle deporteras och landsförvisas till Vimmerby. Den 6 oktober 1677 var utsatt som avresedag. Då bland andra bröderna Knud, Holger och Tage Thott vägrade att låta landsförvisa sig till Småland sökte de sin tillflykt till Danmark. En process inleddes i Malmö mot de tredskande och där frändömdes de på Göran Sperlings bön både gårdar, gods och lösöre. Eftersom bröderna Thott och även övriga oobedigade var betydande jordägare, blev nu plötsligt ett stort antal gods "lediga" genom att de indrogs till kronan. Sperling fick lön för sin möda, då han utan motprestation erhöll inte bara Thottarnas lösöre, utan också de båda godsen Sövde och Ågerup (Åkarp). Av samma grund erhöll generalmajoren von Buchwaldt Eriksholm (Trolleholm), och Marsvinsholm, vilket har omtalats i det föregående. Det kan nämnas, att Thottarna vid sin flykt från sina gårdar tagit med sig allt de kunnat få löst. Generalguvernören blev på så sätt snuvad på det honom tilldömda lösöret, "alt er borte", som han skrev. Avslutningsvis kan nämnas, att de oobedigades konfiskerade gods tvingades svenskarna återlämna till de rätta ägarna i kraft av Ludvig XIV:s fredsslut i Fontainebleau. Efter Malmöprocessen fick för övrigt von Buchwaldt lämna ifrån sig Marsvinsholm, som våren 1678 i stället överlämnades till generalmajoren Kock von Crimstein, eftersom även denne skulle ha säkerhet för sina lönefordringar, eller som det heter i kungens brev till Sperling, "som igenom Holger Thotts trolöshet vår fisco är tillfallen" (11.12.1677).

I generalguvernörernas rad må vi också ha i åtanke Rutger von Ascheberg, den baltisk-svenske greven och fältmarskalken, som vad det gällde intresset för ägandet av den skånska jorden, gick i företrädaernas fotspår även då det gällde metoderna. Under sin tid i Bohuslän förskaffade han sig där ett ganska försvarligt godscomplex och då han 1680 tillträdde posten som generalguvernör i Skåne, började han intressera sig för de gods som fanns kvar att förvärva. I det avseendet kom några av Thottarnas gods att bli aktuella. von Ascheberg använde sig då av en förut beprövad metod, nämligen att köpa upp utelöpande pantbrev på belånade egendomar. När den dagen inträffade att gäldenären inte kunde klara av sina ekonomiska förpliktelser var "höken" von Ascheberg över dem och gäldenärerna fick lämna vad de hade till det pris godssamlaren bestämde.

Redan under Karl X Gustavs krig i Polen började von Aschebergs intresse för jordförvärv, då han 1656 erhöll två egendomar i Schlockau. Han deltog också i överfallet på Danmark. I januari 1659 fick han Hällerups gods i Halland, som säkerhet för en fordran om 30000 riksdaler på kronan. 1663 fick han som "pension" 35 hemman i olika bohusländska socknar. Dess förinnan hade han fått ärftligt frälse på 16 hemman i Bohuslän och genom inlösen av skuldebrev kommit över de båda godsen Holma i Brastads socken och Torreby i Foss socken samt dessutom 32 ströhemman på olika ställen i Bohuslän. Vänskapen med Karl XI resulterade i en friherretitel samt godset Kastelladegård vid Kungälv och 21 hemman i samma socken Ytterby och därtill 73 hemman i andra socknar i Bohuslän. 1674 tillskansade han sig godset Ström vid Göta älv för en spottstyver om 3 000 daler genom att lösa utelöpande skuldebrev. 1675 kunde han utan vidare betecknas som västkustens störste jordägare. I september 1674 blev han general över kavalleriet och 1675 krigsråd. Han deltog aktivt i svenskarnas krigföring i Skåne och den 10 augusti 1677 fick han under kungen befälet över den svenska armén i Skåne samtidigt som han utnämndes till fältmarskalklöjtnant. Efter slaget vid Landskrona fick han som "donation" det stora livländska godset Rappin, vilket senare indrogs till kronan.

Bland bröderna Thott råkade särskilt Holger i ekonomiskt trångmål, på grund av de åtgärder svenskarna vidtog mot honom under skånska kriget. På grund härav tvingades Thott att belåna förut omtalade Sövde och Åkarp, hos en köpman i Malmö vid namn Peder Jensen Meyer. De båda godsen blev, som vi sett av det föregående, konfiskerade och bortförlånade, men efter fredsslutet tvingades svenskarna återlämna det de tagit. 1682 löste von Ascheberg Thotts skuldebrev hos Jensen och tvingade sedan Thott att sälja hela egendomen och därtill 19 hemman, 17 gadehus och två möllor för en summa av 24350 daler specie. von Ascheberg avrundade affären med stöd av de likaledes inlösta skuldebreven på Åkarp, att även tillskansa sig denna gård av Thott för 6785 daler specie.

von Ascheberg nöjde sig inte med detta. Förgäves försökte han även förvärva Knutstorp och Hækkeberga. Jörgen Krabbes änka, Jytte Thott, blev däremot ett lättare byte. Vi har av det föregående med exemplet Fulltofta erfarit, att Jytte Thott hamnade i ekonomiskt obestånd och att hon tvingades belåna Tosterup, som hon fått i arv efter sin fader. Dessa skuldebrev inlöstes av von Ascheberg och med dem i sin hand tvingade han Jytte Thott att sälja Tosterup gods komplex för 15 875 daler smt 1688. Han utökade sina förvärv genom att även köpa den flyktade Corfitz Ulfelds gård i Malmö och då han därtill erhöll kronogodset Torup i Bara härad, som lönepant, kom han under 1680-talet att framstå, som den framgångsrikaste godssamlaren inte bara i Skåne utan i alla de erövrade landskapen.

Från och med 1684 kan man utan överdrift säga att von Ascheberg hade ensam rätt till alla godserövringar i Skåne. Han blev med andra ord en svenske kungens auktoriserade egendomsmäklare, med möjlighet att egenhändigt befrämja godsköp av önskvärda svenska köpare. Grunden var helt enkelt, att alla

"sjättepenningar", i kraft av ett kungligt brev, donerades till von Ascheberg! Ville då en köpare bli befriad från "sjättepenningen" måste köpet gå genom von Ascheberg. Var det då en icke önskvärd köpare fick han ingen befrielse från avgiften och så blev von Ascheberg ändå rikare. Ur kungens brev den 9 febr. 1684 om von Aschebergs favörer saxar vi följande:

"- emedan Vi för Vår och riksens tjänst och säkerhet nödigt akte att låta under händer genom en och annan av Våre trogne undersåtare avhandla de danske undersåtare de gods, som de ännu äga och behållit hava uti Skåne, och Vårt råd. . . Ascheberg tilltror sig fuller att kunna komma därmed till rätta och igenom tjänlige medel och utvägar att bringa den ena efter den andra på de tankar att sälja sina gods, eftersom han sig och redan med någre i handel inlåtit haver, men som till ett gott verks desto bättre fortdrivande och befordran icke allenast möda och besvär utan ock medel osparde hållas måste, ty have Vi i nåder gottfunnit att avstå och cedera till honom den sjättepenningens rättighet och avgift, som Oss competerar på de gods, som han således antingen själv tillhandlar sig eller också begår att andre komma till att köpa dem utav de danske, - - -"

Marsvinsholm har nämnts förut och att godset efter fredsslutet återgick till den ursprunglige ägaren Holger Thott. Denne fick emellertid på grund av ekonomiska svårigheter sälja godset 1682 till fältmarskalken Otto Vilhelm von Königsmarck, ett förvärv som passade denne bra eftersom han redan var ägare till Herrestad.

Samma väg gick det med Knud Thotts Barsebäck. Efter skånska kriget befann sig även Knud Thott i så miserabla ekonomiska omständigheter, att han tvingades sälja godset till ett par bröder Rosenmark, men då dessa inte kunde betala gick köpet vidare till överauditören Johan Langenhielm och därmed ännu en svensk ämbetsman som godsägare.

Mot slutet av 1680-talet började en ny högadlig svensk gods köpare göra sig gällande i Skåne i form av Karl XI:s betrodde statsman greve Carl Piper. Denne kan i hög grad förknippas med följderna av Jörgen Krabbes tragiska slut. Krabbe, vilken högst osannolikt anklagades för samröre med danska intressen, dömdes till döden av kommissarierätten i Malmö och avrättades på Stortorget därstädes den 16 januari 1678, vilket för övrigt har berörts i det föregående. Bakom dådet att röja Krabbe ur vägen skymtar svenska adelsmäns pekuniära intressen i form av Krabbes gods Krageholm, Högestad, Fulltofta och Jordberga.

Kungens underbefälhavare i Skåne Rutger von Ascheberg tillerkändes vid domen mot Krabbe, med förbigående av dennes efterlevande maka, som esättning för lön, "hele avlen, korn, kvæg, heste, stod, husgeråd och andre møbler, som havde tillhørt Jørgen Krabbe på Krogholm eller andet sted"! En av huvudmännen bakom dådet mot Krabbe hade intressen i form av att till varje pris få hela godset Krageholm i sitt våld. Det skulle dock visa sig, att denne man inte lyckades med det uppsåtet.

Jörgen Krabbes änka fru Jytte Thott, kom, som omtalats i avsnittet om Tosterup, i ekonomiskt trångmål och tvingades att sälja sitt eget arvegods. Detta löste inte hennes problem utan hennes situation ledde ändå till avyttring av såväl Krageholm som Högestad och som köpare uppträdde nu greve Carl Piper. Då säljaren i det sistnämnda fallet var Jörgen Krabbes systerson Jörgen Skeel Due tyder det på, att Pipers förvärv skedde efter det Jytte Thott avlidit i början av 1690-talet. I detta avseende nämns också Pipers förvärv av det närliggande Baldringe.

Mette Sofie Krabbe och hennes make jylländaren Johan Monrad, som avled 1708 respektive 1709, efterlämnade flera stora gods, vilka, på grund av vissa Monrads förpliktelser mot kronan, tvingat honom till belåningar och försäljningar med början under 1690-talet. Makarnas arvingar kunde dock inte hålla kvar resterna av det störtande godsimperiet, vilket ledde till nya avyttringar. Carl Piper köpte i det skedet Björnstorp medan hans syster Kristina Piper köpte Assertorp och Toppeladegård. Syskonen Piper presterade här tvivelaktiga in-teckningsfordringar på Björnstorp med 20000 daler smt och på Toppeladegård med 12 000 daler dito, vilka de köpt av en inspektör Sjöholm, som varit anställd på godsen. Efter en segsliten och mångårig process lyckades Piper, trots tvivlen, behålla egendomarna till priset av in-teckningarna. Piper till icke ringa grad i sin egenskap av allsmäktig kanslipresident i Karl XII:s regering. Efter det Piperska förvärvet av Heckeberga 1720 kom familjen Piper, att till och med överflygla den tidigare rekordhållaren Rutger von Ascheberg som godsköpare och godsägare här i Skåne.

Med detta hade ännu några ganska försvarliga bitar av den skånska jorden övergått i den svenska högadelns ägo. Därmed var också, med några undantag, den skånska adelns roll utspelad i sydskåne.

Efter Knud Thotts död övergick Knutstorp genom köp till amiralen Cornelius Ankarstjerna 1704. Några år innan hade Mette Sofie Krabbes och Johan Monrads gods Svenstorp, via Malmököpmannen Jakob Thomsen Jyde, övergått till svenske överinspektören Stiernblad. Kåseholm till justitipresidenten Gyllenpalm och redan under slutet av 1660-talet Krapperup och Stubberup till Maria Sofie de la Gardie. Om Krapperup kan för övrigt berättas, att då skånska kriget bröt ut såg Krapperups bönder sin chans då deras raseri mot inkräktarna gick ut över de la Gardies herrgårdsbyggnad, som de härjade och plundrade, varför? - Inte för annat än att ägaren var svensk!

Det skulle föra alldeles för långt och dessutom ta i anspråk volym efter volym, om någon skulle relatera allt som hände eller redovisa alla jordövergångarna med deras efterföljande mer eller mindre tragiska konsekvenser. Det som anförts här ovan får inte ses som något annat än spridda exempel i all korthet, för att i någon mån belysa vad som skedde i det här avseendet under dessa för Skånes folk så ödesdigra år. Vi bör ha i minnet, att de svenska myndigheterna grundligt tog sig an denna del av den totala försvenskningen av Skåneland. Redan under inledningsskedet gjorde man upp långa listor över tillämnade förvärv av den skånska jorden, med tillhörande namnförteckningar på passande svenska

adelsnamn eller svenska och utländska militärer av högre rang samt höga ämbets- och tjänstemän.

Det har antytts att svenskarnas metoder för att komma över jorden i många fall var anmärkningsvärda för att inte säga direkt kriminella. Inom den ramen bör man därför nämna något om den så kallade "sjättepenningen". I Danmark och därmed också Skåneland var det så, att därest egendom eller kapital lämnade landet skulle 1/6-del av värdet tillfalla kronan. Lagen avsåg att hindra danskt kapital att lämna landet. Något lagligt stadgande om det var säljaren eller köparen som skulle erlægga "sjättepenningen" fanns inte. Den 21 februari 1665 beslöt den svenska förmyndarregeringen, att slopa den omtalade "sjättepenningen". Därigenom hoppades man att den dansk-skånska adeln skulle få bättre lust att avyttra sina egendomar.

Om vi därefter går framåt i tiden ända till 1681 skulle den upphävda "sjättepenningen" komma att pånyttfödas under anmärkningsvärda omständigheter. Det så kallade Karlshamnsmötet hölls under augusti månad 1681 och till detta ingav guvernementskamreren Jöran Pihlman ett memorial, med vissa förslag om reformer inom generalguvernementet. Ett av förslagen innebar återinförande av "sjättepenningen" i Skåneland. Beslutet härom fattades också och gavs retroaktiv verkan från den 21 februari 1665, eller från det datum förmyndarregeringen låtit upphäva avgiften! Därigenom avsåg man att komma åt de dansk-skånska godssäljarna, främst i de fall där de svenska köparna ännu inte betalat hela köpesumman. Genom den nya "sjättepenningen" gick svenska staten in och tog "sin" sjättedel av köpesumman.

Sjättepenningsförslaget var värdigt den svenske guvernementskamreren, som karakteriseras som en man med häftigt lynne, hänsynslös ärelystnad och opålitlighet. En svensk i främmande land av stockholmsk borgarsläkt, som tack för sina insatser på Karlshamnsmötet fick adelsskap med namnet Adlersten.

Det hjälpte inte att dansk-skånska godssäljare, i sina klagomål över beslutet i Karlshamn, hänvisade till § 13 i fredstraktaten från Lund 1679, att Karl XI vid undertecknandet även stadfäst förmyndarregeringens beslut den 21 februari 1665 om upphävandet av "sjättepenningen"! Med hänsyn till vad vi erfarit i andra sammanhang om andra bestämmelser och överenskommelser var emellertid det som skedde i stil med vad svenskarna brukade göra. Avtal och överenskommelser var enbart bra om de gagnade dem själv, i övrigt var det bara bläck på papperet.

1689, då man slutligen gått igenom alla köp för uttag av "sjättepenningen", beslöt man, att de svenska köpare som köpt gods i Skåne åren 1665-1672 skulle befrias från "sjättepenningen", eftersom de inte kunde få ut den av de dansk-skånska säljarna. Vi må nu observera, att "sjättepenningen" ej var knuten till viss part säljare - köpare! Att gränsen sattes vid 1672 berodde på att Karl XI då blev myndig. För övrigt ansåg man att säljare och köpare borde ha förstått, att kungen aldrig skulle komma att stadfästa förmyndarregeringens beslut! Bland spåren efter sjättepenningsbeslutet finner vi svenska konfiskationer av egendomar och att

"sjättepenningen" efterskänktes de svenska godsköparna. Alltsammans bevis på svenskt godtycke utan motstycke i härtagat land.

Bakom allt som skedde inom den här ramen låg svenska intressen att med alla upptänkliga medel överföra jorden på svenska händer. Om ett jordagods genom köp, arv eller byte övergick från en dansk-skånsk ägare till en annan, gick alltid sjättedelen till svenska staten. De svenskar å andra sidan, som köpte gods fritogs från "sjättepenningen" från fall till fall. Det säger sig självt, att dansk-skånska köpare inte kunde konkurrera med svenska köpare, eftersom de sistnämnda genom den kommande eftergiften av "sjättepenningen" kunde erbjuda bättre köpeskillning. Svenskarna vann ännu en fördel, ty genom bestämmelserna kunde de också dirigera godsköpen eftersom det inte var allom givet att få den åstundade eftergiften. Svenske kungen och hans generalguvernör von Ascheberg fick därmed fria händer att i första hand förse sina gunstlingar. De Bamekowska, Aschebergiska och Piperska godskomplexen kan delvis förklaras genom denna omständighet.

Några hänsyn till fredsbestämmelserna 1658, 1660 och 1679, där Skånelands invånare tillförsäkrades angivna fri- och rättigheter, fanns det inte plats för inom ramen för en försvenskning av Skånelands jord. 1682 års riksdag slog i stället fast, att den enväldige kungen, med stöd av fundamentallagarna, hade rätt att "län läna och län återtaga". Ändamålet helgar medlen, och genom beslutet ansåg sig kungen ha fria händer helt oberoende av vad fredstraktaterna stipulerade. Till det kom, att man med avseende på tiden före 1682, kunnat handla som man funnit för gott och efter de mått och steg som gagnade försvenskingsplanerna bäst. Den avtalsbrytande svenske kungen kunde därför med samma enväldiga och diktatoriska makt strunta i 1679 års fredstraktat och retroaktivt införa "sjättepenningen", för att hans "trogne undersåtare" skulle kunna "avhandla de danske undersåtar de gods, som de ännu äga och behållit hava uti Skåne."

"Ja, så är det ju: Rättvisan råder ju till namnet över hela landet, men orätt är det som man gör under det man åberopar den."

Visdomsord från den gammalegyptiske profeten Ipu-wer, ca 2 300 F.